

ایمام صادق (ع) فقهی نظامیندا عقلین جایگاهی

ایمام صادق(ع) -ین 34 ایللیک ایمامتی نین چوخ قیسمتی امویرلرین بیخیلماسی و عباسی لرین اینقیلابا بنزر قالخیشی اینن بیر زماندایدی؛ بونا خاطر ایمام صادق (ع) اوچون چوخ موناسیب فرصت ایدی کی اتالاری نین واسیطه سی اینن پیغمبردن چاتان معاریفین نشرینه ایقدام ائله سین. و بنله ده اولدو و اسلامی معاریفدن چوخ ارزیشلی گنجینه باراندی.

ایمام صادق(ع) -ین 34 ایللیک ایمامتی نین چوخ قیسمتی امویرلرین بیخیلماسی و عباسی لرین اینقیلابا بنزر قالخیشی اینن بیر زماندایدی؛ بونا خاطر ایمام صادق (ع) اوچون چوخ موناسیب فرصت ایدی کی اتالاری نین واسیطه سی اینن پیغمبردن چاتان معاریفین نشرینه ایقدام ائله سین. و بنله ده اولدو و اسلامی معاریفدن چوخ ارزیشلی گنجینه باراندی.

ایمام صادق (ع) -دن قالان چوخلو فقهی اثرلرین ایتیدایی تحلیلی اینن باشا توشه بیلیریک کی نییه شیعه لر اوج قرن قاباق اصول فقه علمینه موراجیه ائله میردیلر. بونون تکجه عیلتی ایمامین دسترسده اولماغی ایدی، بیر امر کی باعث اولموشدو شیعه لر سوآلاری نی -لاقل او دوراندا- ایمامدان سوروشوردولار و جوابلارین اله گتیریردیلر. بو پدیده احکامدا شگین آرادان آپارماسیندان علاوه کی بو اؤزو برائت، ایستیحاب، تخیر و احتیاط کیمی عملیه اصل لرین یارانماسینا سبب اولور، واقعه احکامدا ظنلرین ده قابغین آیردی.

بو اسادا ایمام صادق (ع) فقهینده احکامدا شک باره سینده تأکید گؤرمک اولمور. بونا باخما یاراق کی موضوعلاردا شک ائله مک باره سینده چوخلو ریویتلر وار کی اونون علاجینی شگلی امرین ایستیحابین تانیدیریب. آما فقه دونیاسیندان انشیکده یعنی اسلامی کلام حوزه سینده اسلامی معاریفین و ایسلامین حقانیتی نین ایثباتیندا عقلین نقشینه چوخ تأکید وار. مشهوردور کی ایمام صادق (ع) اؤز شاگیردلرینی ایسلامین موختلیف علملرینده تخصصی صورتده تربیت ائدیردی تا لازیم اولاق وقت اونلاردان موناطیره اوچون بهره آپارسین.

کولتده، او زامان موخالیف فقهی محفیلرده عقلین رایج اولان یکی جور کارکردینی، نقد ائدیردی. بو یکی جور ظاهرده عقلی کارکرد بنله ایدیلر؛ مورسله مصلحتلر و قیاس. مورسله مصلحتلر واقعه او مصلحتلر و مفسده لریدیلر کی شریعتده اونلاردان بحث اولمامیشدی و ایصطیلاً هنج جوزبی یا کولتی اصله موستند و موقید اولمامیشدیلر بلکه باشینا قالمیشدیلر. بو تعریفده جوزبی اصلدن منظور ایجتهدی خاص دلیدلر کی بیر خاص فقهی موضوعون باره سینده کاراییسی وار و کولتی اصلدن منظور، ایجتهدی عام یا مطلق دلیدلر کی خاص دلیل اولمایاندا ایشه گلر. بو مصلحتلر و مفسده لری چوخ راق محلی امیرلر و حاکمیلر موختلیف قاباغدا گلن موقعیتلرده ایشله دیردیلر. البته بو امرلرین شرطی بو ایدی کی کیتاب و سونتینن موخالیف اولماسین کی طبیعتاً اونون مؤحرز اولماسی ایجتهدی دلیل لرین اولماماسی اینن کامیلاً مومکون ایدی.

شاید ایمامین موخالیف فقهلر طرفیندن بو مصلحتلر و مفسده لرین تشخیصی اینن، موخالیف اولماسینی فقهی باخیمدان بوخ بلکه او حضرتین جور حاکمیتی یا اونلارین طاغوت آدلاندیردیگی حوکومه خاص باخیشی بلمک اولد. هرچند ایمام فقهی بوعدا دا بو امره قایل دنیلدی کی حوکمون تنجیز و فعلی اولماسینا باعث اولان مصالح و مفاسدین تشخیصی راحت اله گلندیر. برعکس اونلارین آلاهدان و اونون رسولوندان و سونراکی مرحله ده اولوالامردن محض تبعیت ائتمک بوتون تأکیدلری، بونو چاتدیریردی کی عمل لرین مصالح و مفسده لرینی تشخیص و نرتمک غیر قایل وصف صورتده چتیندیر.

شاید ایمامین موخالیفتینی بوجور جمعبدلیق ائله مک اولا کی اگر طاغوت حوکومتی اولماسایدی و حوکومت او حضرت و اونلارین کؤمکلرینی اینن الینده اولسایدی، اوندان تصور ائتمک اولاردی کی ایمام مورسله مصلحتلری بخشینی یئنین تعریفله ردیلر. آما ایمامین قیاسا منفی باخیشی کامیلاً آیدیندیر. اونلار منصوص العله اولان قیاسین جوچیتینی قبول ائله میردیلر. البته قیاسا بو خاص باخیش کی واقعه «مشیه به» -ین حوکمونو «مشیه» اوچون تعمیم و نرتمه سینه خاطر بیر جوزبی امرین آیری جوزبی امرده اوخشاتماسی ایدی، گاهدان ایمامین لاد یاخین آداملارین تعجولندیریردی. آما ایمامین کؤمکلرینه بو امر کامیلاً آیدین ایدی کی ایمام «مستنبط العله» قیاسین آلتینا کی موختهد فقه اؤزو حوکمون مناطین ایستیحراج ائدیردی، گنتمزدی.